

Göteborgs universitet

Högskolan för scen och musik

Koristens plats i kören

Kristina Elmdahl

Examensarbete inom konstnärligt magisterprogram i musik, inriktning kördirigering.

**Examensarbete inom konstnärligt magisterprogram i musik, inriktning kördirigering.
15 högskolepoäng**

Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Termin 4/ Våren 2018
Handledare: Ulrika Davidsson, Joel Eriksson
Examinator: Tilman Skowronek
Kod: KOR223

Abstract

This essay is about the singer in the choir. How to make each and every one in the group feel secure and safe in her vocal singing, where to stand, how to move etc. when they perform. They shall all feel a part of the choir and take their own responsibility. The essay contains various exercises to show how to make the choir move like one body and be aware of their body language and to have contact with the audience, each other and the conductor. There are even exercises that challenge the choir member to go out of their own comfort zone. The goal is to make the singer open up and communicate with the audience and not look down in their music sheets so much. They are all an important part of the choir.

Keywords:

choir, secure, safe, body language, open up, communicate, exercises, responsibility

Förord

Tack Slöinge/Efra kyrkokör för att ni ställde upp som undersökningsgrupp för detta arbete.

Utan er och era medgivande hade det inte gått att genomföra.

Tack även till mina handledare Ulrika Davidsson och Joel Eriksson.

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
Förord.....	3
1. Bakgrund	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar.....	6
1.3 Metoder och material.....	6
1.4 Tidigare forskning.....	7
2. Beskrivning av process	8
2.1 Körens bemötande	8
2.2 Början av våren 2017.....	8
2.2.1 Övningar och tillvägagångssätt.....	10
2.2.2 Analys över videomaterial från framträdandet.....	12
2.2.3 Tankar för vidare arbete.....	13
2.3 Mitten av våren 2017.....	14
2.3.1 Övningar och tillvägagångssätt.....	15
2.3.2 Analys över videomaterial från framträdandet.....	18
2.3.3 Tankar för vidare arbete.....	18
2.4 Slutet av våren 2017.....	19
2.4.1 Övningar och tillvägagångssätt.....	20
2.4.2 Analys över videomaterial från framträdandet.....	22
2.4.3 Tankar för vidare arbete.....	22
2.5 Hösten 2017.....	23
2.5.1 Övningar och tillvägagångssätt.....	23
2.5.2 Analys över videomaterial från framträdandet.....	25
2.5.3 Tankar för vidare arbete.....	25
3. Sammanfattning av processen	26
4. Resultat	27
5. Slutord	29
6. Referenslista	30
7. Bilagor	
Bilaga 1 Informationsblad till kören angående projektet.....	31
Bilaga 2 Skriftligt medgivande.....	32
Bilaga 3 Sammanställning enkätsvar.....	33
Bilaga 4 Vårvindar friska.....	36
Bilaga 5 Gudstjänstordning.....	38
Bilaga 6 Videomaterial.....	39

1. Bakgrund

Våren 2004 examinerades jag som kantor från Hjo folkhögskola. Har sedan 2005 haft fast anställning som kyrkomusiker. Mina tjänster har alltid innefattat körer, allt från barn till vuxna. Att musicera tillsammans med andra tycker jag är roligt och inspirerande. Då jag har velat utvecklas som körledare har jag gått olika dirigeringskurser och till slut hamnat på körmagisterprogrammet vid Göteborgs universitet.

Genom åren har jag känt att det inte bara är hur det låter som gör ett framträdande bra, utan även hur kören förflyttar sig och vart de riktar sina blickar. Eftersom mina körer oftast sjunger i gudstjänster anser jag att sångerna ska vara en del av den och inte bara ett ”fint litet inslag”. En kör som bara stirra ner i noterna är inte så intressant att lyssna på. Ibland får man höra att ”kören såg så tråkig ut” och det vill jag få ändring på. Det är kul att sjunga och vi sjunger **det här** för er – det vill jag att kören ska förmedla.

1.1 Syfte

Syftet med det här arbete är att finna vägar för att få kören att bli mer frimodig, våga släppa skölden (pärm) och kommunicera med åhörarna. De ska rikta fokus ut mot församlingen och ha kontakt med körledaren och varandra. Kören ska också känna en större VI-känsla och ta gemensamt ansvar för instudering, agerande och inte sticka ut för mycket som enskild korist. Vid framträdandet vill jag att den enskilda sångaren och kören som helhet ska känna trygghet i sina stämmor och vid förflyttningar, samt känna medvetenhet om sin kropp och vara självsäkra framför publik. Ett bra uttryck som gör att körens framträdande förmedlar inte bara toner utan även att de tror på innehållet. Kommunikationen och hur vi rör oss pågår under hela gudstjänsten eller konserten och detta vill jag göra kören mer uppmärksam på. Alla ska veta var de ska sitta eller stå och gå. För att få rätt känsla vill jag att vi ska utgå från vad stycket vill förmedla. Jag och kören behöver känna oss trygga i det vi gör.

I det här arbetet tar jag upp hur jag aktivt jobbat med att få körmedlemmarna att bli en medvetande, lyssnande och kommunicerande kör. Kanske fann jag vägar att ”fostra” kören att bli mer lyhörda för varandra, musiken och situationen de befinner sig i.

1.2 Frågeställningar

Hur kan jag få kören att känna trygghet i sin stämma och det sceniska framförandet?

Hur får jag kören att bli medveten om sin kropp, hur var och en rör sig med blicken och kroppen vid framträdande och förflyttningar?

Hur får jag kören att aktivt ha kontakt med åhörarna och körledaren?

1.3 Metoder och Material

Jag har valt att arbeta med Slöinge/Eftra kyrkokör från Susedalens församling i Falkenbergs pastorat. Det är en blandad kör bestående av 13 sopraner, 9 altar, 2 tenorer och 3 basar.

Åldern på dem är mellan ca 30–75. Vid framträdanden står kören alltid med sin pärm.

Kunskapen på notläsning är blandad men en del kan ändå utläsa när deras insatser skall komma och om det går upp eller ner. Texten anser sig många vara beroende av att ha. Kören sjunger i genrer av olika slag och det mesta är sakralt.

Repertoaren jag har jobbat med har anpassats efter kyrkoåret och de framträdanden vi kom att göra. Jag har även fått anpassa repertoaren till de gånger vi framträtt tillsammans med andra körer.

Under arbetets gång har jag fört processdagbok över körövningarna. Mycket av det jag har skrivit om bygger på det som är antecknat där. Då jag har skrivit den ganska kortfattat har det mesta skrivits in i uppsatsen ganska snart efter repetitionstillfället. Jag har inte redovisat i detalj hur repetitionerna gått till utan bara tagit med de delar där vi aktivt jobbat med detta projekt

Genom att studera böcker och hur andra har jobbat har jag funnit material som jag använt mig av. Kommentarer och enkätsvar från kören är även med. Med hjälp av processdagbok och videoinspelningar, från främst framträdanden, har jag kunnat följa processen och se dess resultat.

1.4 Tidigare forskning

Inspiration för att arbeta med körens agerande har jag till stor del fått genom Ing-Marie Janzons böcker: *Körlek*¹, *Scenisk kör 100 övningar*² och *Skapande kör*³. Materialet i *Körlek* riktar hon sig till barnkör och vuxen nybörjarkör där men leker fram musiken. Vidare utvecklar hon sedan denna metod för ungdomskör och vuxenkör i *Scenisk kör 100 övningar*. Här är övningarna mer utformade för att få körsångarna att utveckla sig själva och stärka gemenskapen i gruppen. I *Skapande kör* tar hon ett steg vidare och talar mer om den sceniska gestaltningen. Där hon med lekfulla övningar, improvisation mm vill få den enskilda körsångaren att bli trygg och säker på scen.

I boken *Körkonst*⁴ vänder sig Tone Bianca Dahl till musikstuderande, färdigutbildade och icke utbildade dirigenter och amatörsångare. Boken tar upp sång, röstvård, köruppvärmning, dirigentens arbete och kommunikation.

I Gunilla Gårdfeldts *Scenkonst. En handbok i musik och teater*⁵, tas det upp en del övningar för att stärka modet hos den enskilda personen. Både grundläggande och fördjupade övningar i kommunikation och sceniskt framträdande berörs. Tyvärr kom jag inte i kontakt med denna bok förrän sent i min process och har därför inte använt övningar därifrån.

¹ Ing-Marie Janzon, *Körlek* (Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2003).

² Ing-Marie Janzon *Scenisk kör* (Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2010).

³ Ing-Marie Janzon, *Skapande kör* (Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2014).

⁴ Tone Bianca Dahl, *Körkonst* (Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2002).

⁵ Gunilla Gårdfeldt, *Scenkonst. En handbok i musik och teater* (Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2017).

2. Beskrivning av process

2.1 Körens bemötande

I januari 2017 startade jag processen med det här arbetet med kören. Jag informerade dem om mitt självständiga arbete och fick här ett muntligt godkännande av dem att få använda dem som kör i mitt projekt. Många uttalade sig mycket positivt till projektet, vilket gav en extra kick för mig. Jag mejlade och delade ut ett informationsblad angående projektet (Bilaga 1). Senare under terminen fick jag även in skriftligt medgivande (Bilaga 2) från var och en.

2.2 Början av våren 2017

Inledningsvis hade jag lite övningar för kören i lyhördhet och för att skapa en större känsla av enhet. Uppsjungningarna utgick till stor del av repertoaren där vi jobbade med text, vokaler, melodier, rytmer och rörelser. Kören fick även sitta i olika konstellationer så de inte fastnade på en specifik plats.

För att ha något att utgå ifrån så valde jag i januari en sång de tidigare sjungit. Vid första framträdandet ville jag alltså i första hand se vad det är som händer i kören vid procession in och när de ska framföra en sång. Hur de rör sig, står, agerar mm. Jag hade pratat om mitt mål med kören, att vi är en enhet som ska förmedla något tillsammans. Jag ville få dem att blicka upp och ut till församlingen. Även att de skulle bli medvetna om hur de rör sig och vad det egentligen är de vill förmedla. Här gjorde vi lite övningar och jag gav dem en enkel koreografi så de skulle ha något att fästa blicken vid.

Vi startade med att komma överens om att lära oss stycket *Ljuset*⁶ utantill. Kören har sjungit denna sång ganska många gånger och jag bad dem testa att sjunga utantill. På detta stycke ville jag att de skulle fokusera på texten och verkligen tänka på vad det är de sjunger. Jag ville även få dem att tänka på att de skulle stå stilla och avspänt. För att få kören att röra sig som en kropp skapade jag en enkel koreografi bestående av värmande/längtande blickar och med små huvudrörelse. Längtande skulle de söka efter ljuset bak i kyrkan och vid de olika fraserna byta fokus. Gången efter fick de som missat första genomgången sången framförd av de övriga och sedan kommentera detta. Här fick man direkt respons på hur mycket körmedlemmarna tagit in

⁶ Tomas Boström, *Ljuset* (Göteborg: Frimus, T Boström, J Fridolfsson, 2003).

efter en övning. Här märktes det en del osäkerhet, att de inte riktigt ”vågade” leva ut det vi pratat om. Det krävdes upprepning för att det skulle sätta sig och för att de skulle känna trygghet. Även om detta var ett lättare moment. Det som upplevdes positivt, enligt de som lyssnade, var att de fick kontakt med sångarna. De reflekterade även över att de sjöng utantill. Varje körövning upprepades proceduren med hur de skulle flytta fokus. Upprepning, upprepning behövdes. De fick även sitta under tystnad och ta in musiken och med en längtande blick söka ljuset, som vi sjöng om.

Vi övade även in Taizésången *Laudate Dominum*⁷. Här ville jag öva gång och sång tillsammans. Denna lärdes ut på gehör. Vi kom gemensamt fram till lagom tempo för att kunna gå in till. Detta testades under övningarna. Sopranerna började spontant gå runt sedan hakade de andra på. Här visade det sig att om bara någon eller några tar initiativ och vågar agera, så är det lättare för de andra att följa efter. Sista repetitionen samma dag, en timme innan gudstjänsten började, märkte jag att stämmorna inte alls satt som jag trodde. Det blev tyvärr en del tid som behövde läggas på att försöka få ihop detta.

⁷ Taizé, *Laudate dominum: Sånger från TAIZÉ* (Slite: Wessmans Musikförlag, 1992).

2.2.1 Övningar och tillvägagångssätt i inledande fasen⁸

Stå aktivt – uppvärmning

Varje repetition har i princip inletts med den här övningen. En del moment har ibland fallit bort medan andra har tillkommit. Bland annat tillkom en andningsövning baserat på Anna Sims. Den återkommer jag till senare. Syftet har varit att landa i rummet och samla sig inför repetitionen och försiktigt mjuka upp kroppen.

- Vi samlades stående i en ring. Kände efter var vi hade kroppen och lät händerna hänga längs sidorna med luft mellan fingrarna. Axlar sänktes ned och jag bad dem ha lite svikt i knäna.
- Vidare sa jag åt dem att lämna det privata bakom sig, komma in i rummet och landa i kören.
- Sedan sträckte vi ut kroppen åt olika håll där de själva fick känna efter vad de behövde tänja ut.
- Jag lät dem sedan massera huvudet, ansiktet och ner mot halsen.
- Vidare gjorde vi munnen stor och ljudade i behagligt läge med ganska ”stor” röst, därefter gjorde vi munnen liten och ljudade med ”liten” röst.
Det här upprepades 2 gånger.
- Därefter vickade vi på överkroppen, kände att den var fri från bena. Vi vickade framåt, bakåt och åt sidorna. Hela tiden skulle höften vara så stilla som möjligt.

Tystnaden i musiken

Jag har under repartitionernas gång upprepat för kören om att musiken inte bara är när det sjungs eller spelas utan det innefattar även tystnaden i musiken. Både innan stycket sjungs, i pauserna och i mellanspelet ska kören vara kvar i fokus. När stycket är slut är det extra viktigt att stanna kvar i tystnaden så även åhörarna hinner uppfatta slutet.

⁸ Alla inspirerade av Anci Hjulström, seminarium hösten 2016, Högskolan för Scen och musik, Göteborg.

Kören – En gemensam kropp

I följande övning har kören övat sig i lyhördhet för varandra och koncentration. Vi ser varandra och musicerar tillsammans. Musiken är inte i noten utan i rummet. Jag bad dem att stå rätt upp och ner och tänka på att förmedla med ansiktet och inte kroppen, som ska vara neutral. Vi kan visa genom små rörelser i ansiktet och med huvudet istället. De skulle skala bort allt eget och hitta en skön stående ställning med luft mellan fingrarna. Jag upplyste dem om att allt prat, tillrättande av exempelvis kläder och andra små utfall syns. Med den här neutrala ställningen skulle de sedan röra sig som en kropp enligt följande instruktioner från mig.

- Alla stod och skulle på gemensamt initiativ ta ett steg in mot mitten utan att någon sa något. Sedan skulle de på samma sätt ta ett steg tillbaka
- Vidare bad jag alla att gå runt i rummet och tillsammans hitta en gemensam puls utan ledarens hjälp
- Utan tecken från mig bad jag dem sedan att med ett tyst gemensamt beslut stanna samtidigt
- På samma sätt bad jag dem sen att åter starta samtidigt
- Dessa stopp och start upprepades ett par gånger tills jag slutligen bad dem stanna helt och återvända till sina platser

Den här övningen gjordes vid några tillfällen. Jag märkte här att det fanns de som tog på sig ledarrollen och tog initiativ till att ge impulsen att stanna och starta. Dock blev det inte att gruppen kom in i en gemensam andning och stannade respektive startade samtidigt. De personerna tänkte nog mest bara på att få det gjort. Personer som vågar ta initiativ behövs, men ibland sker det lite väl fort så att alla inte hänger med.

2.2.2 Analys av videomaterial från framträdandet

Första framträdandet kören hade för denna process var söndagen den 5 februari 2017 i Eftra kyrka. Kören gick in i procession långsammare än vi övat, vilket dels berodde på att det var en korsbärare med som gick i ett långsammare tempo. När kören kom fram såg jag att det blev obalans i köruppställningen och inte som vi pratat om innan. Ett hål uppstod på höger sida. Det visade sig att några hade kommit senare, vilket gjorde att de blev osäkra på var de skulle placera sig. Sopranerna skulle gått längre till vänster, men det var inte lätt för dem att se. I den pausen mellan stycket i processionen och följande sång blev det lite rörigt i kören (bilaga 6, video 1). Till exempel så vände sig någon om, en annan rättade till kläder och några pratade lite med varandra. Under stycket *Ljuset* gungade altarna en del när de sjöng (bilaga 6, video 2). Just här hade vi pratat om att stå aktivt. Detta innebar att de skulle stå stilla och med blicken och huvudet kommunicera och agera. Några utmärkte sig även positivt och gick in i sin ”roll”.

Jag anser det är viktigt att kören ger ett gott första intryck. De som kom till kyrkan mötte ett glatt gäng, vilket jag fick höra av kyrkobesökare. Kören fick lite fika längst bak i kyrkan innan gudstjänsten började. De stod och hade mycket trevligt, men för länge. Vi måste tänka på att körens agerande börjar en stund innan klockringningen, redan när församlingen kommer.

När vi möts, påverkar vi varandra bara genom att vara.
Vi visar med kroppshållning, rörelser och avstånd
vilken attityd vi har till varandra⁹

Kören fick någon vecka senare se videoinspelningen och dela med sig av sina intryck genom att svara på följande frågor:

Vad ser du?

Vad är bra?

Vad är mindre bra?

Vad kan du själv förbättra?

Vad kan vi som kör förbättra?

Är det något, jag som körledare behöver bli mer tydlig med?

⁹ Anne-Monica Larsson, *Röstresurser* (Stockholm: MoniRöst, 1998), 13.

Det var intressant att ta del av deras svar, vilka var blandade och det visar ju bara hur olika vi är som människor. Medan några tyckte att det var ett bra framträdande kunde någon annan tycka att det var lite svajigt. Någon tyckte de såg slappa ut medan en annan tyckte det var fin hållning. I bilaga 3 kan ni läsa en sammanställning av svaren. Syftet med att de fick se denna inspelning var att få kören att bli medvetna om deras roll i gudstjänsten. Här fick de se vad det är församlingen ser och jag kunde ge dem en inblick om vad mitt arbete kommer att handla om och vad jag vill jobba med. De fick en större förståelse till det jag pratar om och jag kunde återknyta till denna inspelning. De påpekade själva att det syns tydligt om det är någon som rör på sig.

2.2.3 Tankar för vidare arbete:

Bra att ta detta som en första analys av vad kören och jag behöver ta tag i. Jag behöver lägga mer fokus på är att få kören att röra sig som en gemensam kropp. De trivs tillsammans och umgås gärna, men inför ett framträdande måste de kunna samla sig, lämna samtalet de haft och ta uppgiften på allvar. Att vi gemensamt måste hålla koll på tiden och samla oss inför det som komma skall. Jag vill få dem att förmedla till församlingen att de tycker att det är kul att de är där och att det är kul att sjunga. Samtidigt vill jag att de känner sig trygga med situationen de är i och att de vågar möta församlingen med blicken. Var och en måste ta eget ansvar och se till att fylla ut eventuella luckor som uppstår. Jag som körledare ska, innan framträdandet, se till att det ser bra ut framifrån och vara tydlig med hur jag vill att de ska stå och förflytta sig.

Noggranna instruktioner och regler skapar trygghet men är också utmanande. Det kan inspirera körsångarna att våga gå ur sin egen bekvämlighetszon, testa gränser och våga bryta invanda mönster.¹⁰

¹⁰ Janzon, *Skapande kör*, 7.

2.3 Mitten av våren 2017

Då var det dags att jobba vidare med ett nytt stycke. Jag och kören kom överens om att de skulle kunna *Ave Maria*¹¹ utantill vid nästa framträdande. Även denna har kören på sin repertoar sedan innan och vi testade att sjunga den utantill vid första tillfället. Andra repisen gick betydligt bättre än första. Vi gick igenom texten och översatte den för att alla skulle förstå vad det är de sjunger om och då lättare kunna finna med vilken känsla stycket skulle framföras. Första delen är en ödmjuk hälsning. Där ville jag att de skulle sprida värme till de som lyssnar. De kunde kanske ha känslan av att trösta eller vagga ett barn. Andra delen är mer uttrycksfull. Där ville jag att de skulle sjunga med lite mer intensitet och uttrycksfullt. Tredje delen är en vädjande bön till Maria. Med känslan att de ber henne att: ”snälla, snälla hör mig”. Slutligen återgår stycket som den inleddes.

För att nå varm känsla i gruppen startade vi med att stå aktivt och känna värme spridas i kroppen och dessa varma strålar spred vi ut genom ögonen. Vi nynnade sedan på *Canon of peace*¹² och spred värme till varandra. Vi såg på varandra och tog kontakt.

Vidare testade vi att agera med olika känslor för varandra, se övningen *Vad vill vi att publiken ska se?* på nästa sida. Vi jobbade även på att röra oss till musiken, *Linus på linjen*¹³, exempel 1 och *Sång i cirklar*¹⁴, exempel 2.

Överlag var det mycket glädje i gruppen med övningarna, men vissa gånger kändes det som om man jobbade lite i motvind. En övning som var lyckad ena repetitionen kunde falla platt nästa gång man gjorde den. Detta skedde i övningen *Sång i cirklar* som jag återkommer till senare.

¹¹ Hans Nyberg, *Ave Maria* (Hemsön: Tonika Produktion).

¹² Johann Pachelbel, *Canon of peace* (Alfred Publishing Co, Arr: Patrick M. Liebergen, 2001).

¹³ Janzon, *Scenisk kör*, 32.

¹⁴ Ibid, 34.

2.3.1 Övningar och tillvägagångssätt

Vad vill vi att publiken ska se?¹⁵

För att få kören att bli medvetna om vad det är åhörarna ser, gjorde vi denna övning vid ett tillfälle. Här gav jag dem följande scenario som de skulle agera efter. Efteråt pratade vi tillsammans om hur det kändes. Deras respons på detta kan man läsa direkt efter varje scenario.

Scenario 1

Vi står i en ring. Alla runt omkring oss är vi skyldiga mycket pengar och kan inte betala tillbaka till dem. Vi känner oss mycket obekväma och rädda över att möta dessa människor. Vi skäms något fruktansvärt. Hur ser vi ut?

Resultat:

Kören tyckte det var jobbigt och mycket otrevligt att vara i den känslan som blev. När jag bad dem slappna av och gå tillbaka till neutral ställning tyckte de att detta bara var skönt.

Scenario 2

Nu ska vi tänka oss att vi är högsta chefen på ett företag. Vi har anställt alla dessa människor runt omkring oss och tycker att de är helt värdelösa och inkompetenta. Vi har inte mycket till övers för dem. Hur ser vi ut?

Resultat:

Även här var de obekväma. De tyckte det var jobbigt att sätta sig själva i den positionen där man ser ner på de runt omkring. Med lättnad gick de tillbaka till neutral position.

Scenario 3

Nu ska vi tänka oss av vi kommit in som ny till denna kör. Det är precis den typ av kör vi letat efter och längtat att få vara med i. De övriga i kören tar emot oss med öppna armar och anser att vi är precis den person de behöver i denna kör. Hur ser vi ut?

¹⁵ Anci Hjulström, seminarium hösten 2016.

Resultat:

Här var det betydligt mer avslappnat och glatt direkt. Det var med genuin glädje de såg på varandra och log. Någon sa att det var precis så det kändes att börja i denna kören. Alla var överens om att det är detta scenario de vill att åhörarna ska se. Någon kände sig fånig över att spela glad när hon anser sig inte vara detta av naturen, vilket jag anser att hon är. Det tycker jag bara visade att hon agerade mer än hon är naturligt och det är just det som vi ska öva på, att våga agera mer än vi brukar. Vi pratade här om att vi vill att alla ska känna sig välkomna. Vi ska inte se rädda ut som i scenario 1 eller vara överlägsna som i scenario 2.

Linus på linjen

The image shows two staves of musical notation for the exercise 'Linus på linjen'. The top staff is labeled 'Voice' and contains the melody with lyrics: 'Do ba do ba___ Do ba Do___ ba Do ba Do ba Do.'. Above the staff are chords: C, Dm, Em, and F. The bottom staff is also labeled 'Voice' and contains the lower part of the melody with lyrics: '___ ba do ba___ do ba Do___'. Above this staff are chords: 3 C/G, G, C, and G#7. The notation includes treble clefs, a common time signature (C), and various note values and rests.

Exempel 1: Linus på linjen

Linus på linjen är en övning med gott gung i, vilket även syntes på kören. De flesta i kören började spontant gunga med själva. Fingerknäpp, som Ing-Marie Janzon föreslagit att man kan ha med, kom automatiskt från några. Istället för att gå på linje i början fick de ta ett steg åt sidan och sedan tillbaka. Efter hand utvecklade vi övningen till att alla gick i ring och bytte håll vid tonartshöjning. För att få bättre flyt ställde jag mig i mitten. Då blev det tydligt för alla när de skulle byta håll och knäppa med fingrarna. Det märktes att det var ovant för många att röra sig samtidigt som de sjunger. Det spreds lite osäkerhet och jag tänkte även här att vi får göra det till en vana så man blir bekväm med sig själv och varandra.

Singing a song - Sång i cirklar

Den här övningen använde jag, men valde att skriva egen text till en melodifras i repertoaren, *Liten blomma och tysta fjäll*¹⁶. Den här frasen valde jag för att den innehåller ett oktavsprång i altstämman som jag ville de skulle sätta bättre. Samtidigt som kören övade att sjunga till varandra fick de även lyssna på varandra.

The image shows a musical score for a song exercise. It consists of four staves, each labeled 'Voice'. The first staff has lyrics: 'Sjung en li-ten sång med mig' and 'Tra - la-la - la - la - la - la'. Above the first staff are chords: A⁷, D, B^{b7}, B^{b7}, and E^b. Above the second staff are chords: B⁷, B⁷, E, C⁷, and C⁷. Above the third staff are chords: F and C^{#7}. Above the fourth staff are chords: F[#], D⁷, D⁷, and G. The score includes various musical notations such as treble clefs, key signatures (one sharp and two sharps), and bar lines.

Exempel 2: Sång i cirklar

Jag bad kören till en början att sjunga på damm, för att befästa stadig puls och finna rätt ton. Vidare fick de sjunga på nå för att få en mjukare nyans med mer legato, utan att tappa klangen. Till slut la vi till texten där jag bad dem att artikulera tydligt. Samtidigt som de sjöng det här, uppmanade jag dem att bjuda på sig själva med scenisk utstrålning och mycket känsla. De skulle rikta blicken framåt och behålla en stolt hållning.

Det blev ett gott resultat första gången vi gjorde övningen. De gick in i den med engagemang och det var positiv stämning i kören. Andra gången togs övningen inte emot lika bra. Konstellationen den här gången var lite annorlunda och jag vet inte om det berodde på en individ eller flera att övningen föll. Syftet med att förmedla ett budskap till varandra försvann i alla fall.

¹⁶ Per Harling, *Liten blomma och tysta fjäll* (Stockholm: P. Harling och Verbum Musik/Spiro, 1997).

2.3.2 Analys av videomaterial och framträdande

Den 26 mars 2017 sjöng kören i en annan kyrka än vid förra tillfället. I Slöinge kyrka finns det lösa stolar på de främre raderna och på ena sidan hade vaktmästarna varit snälla och vänt dessa snett utåt mot församlingen. Tack vare detta slapp kören göra några förflyttningar. De behövde bara resa sig upp från stolen och sjunga.

Kören fick som instruktion att ställa upp i köruppställning. De skulle tänka på att de själva syns och har möjlighet att se mig. Ändå såg jag att någon ställde sig något dolt bakom en annan. De stod snett utåt församlingen och tyvärr var blickarna och kropparna riktade för mycket mot mig som satt på långsidan mittemot. Här ville jag att de skulle känt mer eget ansvar och litat på att de kunde stycket tillräckligt bra utan att nästan hela tiden ha kontakt med mig. Kropparna och blickarna skulle de i stället riktat ut mot församlingen och endast kastat några blickar mot mig så de kunde kommunicerade fullt ut med församlingen.

Det positiva med detta framträdandet var ändå att nästan alla återigen sjöng ett stycke utantill (ser på inspelningen att herrarna fuskade lite). Det kändes som om de tyckte det var mer okej att stå rätt upp och ner och sjunga nu än tidigare i vår. De såg friare ut och enligt de själva så kände de även detta. På inspelningen får man tyvärr inte samma upplevelse som vid framträdandet. Jag tyckte att de fick en helt naturlig känsla i stycket (Bilaga 6, video 3). Här tänkte jag på att uttrycket skulle vara ödmjukt och som en bön. Sången sjöngs precis efter tacksägelse för en avliden i församlingen och ramade in detta moment i gudstjänsten så fint.

2.3.3 Tankar för vidare arbete

Kören behöver jobba mer med att känna av varandra och musiken och inte vara så beroende av körledaren. Detta blir extra viktigt då jag sitter vid sidan av dem och inte alltid kan vara precis framför dem. De måste våga ta plats, synas, bli sedda och möta publiken/församlingen. Vi framträder vid olika typer av gudstjänster och i olika kyrkor. Var vi än är måste jag tänkt ut hur jag vill att körkroppen ska stå och förflytta sig. Rummet har stor betydelse.

2.4 Slutet av våren 2017

På grund av sjukdom och helgdagar blev det nu lång tid mellan övningarna och vi hade framför oss Valborg och en vårkonsert. Vårkonserten skulle vi ha i samarbete med en kör från Svenljunga som leds av Karl-Johan Gollnik. Jag kände här att med för långa uppehåll tappar man flytet och man får börja om lite. Återigen märkte man hur viktigt det är med upprepning och att göra något till en vana. Det tog tid innan vi kom igång första övningen efter uppehållet. Jag bad kören att komma i tid till kommande övningar. Då fick jag till svar: ”Ja, men ska vi trava runt här tar det också tid”. Sådana här småkommentarer och viss okoncentration från enstaka personer vid övningarna gjorde att en del av min energi försvann och jag kände att jag nästan ville lägga av. Eller? Kunde jag istället se det som en utmaning och måste komma på eller finna andra övningar som är överkomliga att genomföra med denna grupp? Den här kommentaren uppmärksammade mig på att återigen förklara vilka syftena är med övningarna. Bland annat att få dem bli en gemensam kropp där de musicerar ihop, samt att påminna dem om att kören just nu är inne i en process med min uppsats. Därför upplyste jag på slutet av våren åter min kör om magisteruppsatsen. De fick här dessutom fylla i en medgivandeblankett, där de gick med på att jag får använda mitt inspelade material för examinationen (bilaga 2).

Inför kommande framträdande kom vi nu att fokusera på den svenska folkvisan *Vårvindar friska* (bilaga 4), *Kom!*¹⁷ samt *Hosianna*¹⁸. Det första stycket hade alla hört, men inte sjungit (med mig i alla fall). Det andra var så gott som nytt för de flesta och den tredje hade de sjungit vid några tillfällen. Vi repeterade här övningar från tidigare med att stå aktivt, registrera andningen, känna värme spridas i kroppen etc.

¹⁷ Monica Åslund, *Kom!: Stora körboken* (Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2003).

¹⁸ Carl Tuttle, *Hosianna!* (Mercy Publishing/Thankyou Music, 1985).

2.4.1 Övningar och tillvägagångssätt

Fokus

På repetitionerna hann det ibland bli lite prat mellan de olika styckena eller övningarna, speciellt om de gått runt i rummet och ska tillbaka till sin plats. Jag ville snabbt få tillbaka fokus på det vi skulle göra och inte att de prata bort övningstiden. För att fånga deras uppmärksamhet igen har jag ibland påbörjat nästa stycke på följande två sätt.

Vid några tillfällen har jag läst texten till ett stycke i repertoaren. Jag läste rytmiskt, i olika tonlägen och började läsa ganska svagt. Efter hand såg man att fler och fler försökte höra vad jag sa. Till slut var alla på och de fick härma. Med endast mina händer visade jag när de skulle härma.

Ett annat sätt att komma vidare under repetitionerna som funkade någorlunda bra i denna grupp är att jag började på introt eller spelade igenom nästa stycke nästan direkt efter det tidigare. Kören blev då tvungna att aktivt lyssna till vilket stycke som skulle komma. De kunde då antingen sjunga med utan noter eller hinna plocka fram dem.

Eget ansvar

Jag mejlade ut texten till *Vårvindar friska* och bad dem lära sig den till kommande övning. Gärna att de även lyssnade på den så de lärde sig melodin. Vid körövningen sedan körde vi ett arrangemang inspirerat av Gunnar Ericsson med kanon och kvartskanon med borduntoner. Kommer vi våga kasta oss ut i detta och använda oss av ett stycke vi bara övat på en övning? Ja, en del hade tittat på texten, men jag hade för säkerhets skull skrivit ut den till dem så de kunde sjunga med. Vi började med att tralla melodin, så vi var överens med vilka toner som ska sjungas. Sedan började vi sjunga trestämmig kanon med första och andra sopran i Fm och alt i Cm. Herrarna låg på borduntonen F. Slutsatsen jag kan ta efter denna övning är att det funkar att ha med denna sång till Valborg. Det var ett lätt sätt att få med och öva in ett nytt stycke utan att behöva lägga ner flera veckor. I detta fall var det en melodi alla hade hört.

Lyssna in varandra

Denna övning vet jag inte om jag läst någonstans, men en vän¹⁹ och jag diskuterade hur man skulle kunna göra för att få kören att lyssna in varandra. Då pratade han om att sjunga i mörker. Som årstiden var här så funkade inte det och då tänkte jag att vi kunde göra på följande sätt istället.

Kören fick stå i en ring med ryggen in mot mitten. De sjöng en sång de kunde med hjälp av noter. Nu skulle de lyssna in varandra utan att de hade någon som ledde. De fick sina starttoner och jag bad dem på gemensam impuls börja. Själv ställde jag mig i mitten. (Bilaga 6, video 4). De satte igång, dock inte samtidigt. Alla var till slut igång och det utbröt skratt när de hörde att de inte var samtidigt. Jag lät dem sjunga färdigt och kanske man kunde höra att en del försökte lyssna in varann mer efter hand. Sången tog slut och någon uttryckte liknande: ”Kristina vi klarar oss inte utan dig, vi behöver någon som leder”. Kände här att det var en bra övning att använda mig av. I 6 år har jag försökt att leda kören i *Vårsång*²⁰ (*Glad såsom fågeln i morgonstunden*), men vissa var rotade i hur de en gång i tiden sjöng den. Så det spelade ingen roll hur jag dirigerade, de brukade ändå sjunga lite som de själva ville ha stycket.

Här tydliggjorde jag för kören vad det är jag ville komma åt med alla mina övningar. Var och en kan inte köra sitt eget race utan måste titta upp och följa dirigenten eller lyssna in varandra. Med denna övning nådde jag en förståelse för det gemensamma ansvaret, så det var ju ett positivt resultat. Fick dessutom tillfällighet att förklara mina tidigare övningar med att gå i puls, stanna och starta samtidigt utan ledning av mig. Kören fick en chans till att sjunga stycket under min ledning, och ja, resultatet blev bättre! Nackdelen med Valborgssångerna är att tiden för att öva in dem är knapp, då vi ofta haft andra framträdanden framför oss. Fördelen är att vårsångerna satt någorlunda och vi kunde med tillräckligt gott resultat framföra dem inför publik.

¹⁹ Karl-Johan Gollnik, våren 2017.

²⁰ Prins Gustaf, *Vårsång* (Slite: Wessmans musikförlag, text Herman Säterberg).

2.4.2 Analys över videomaterial

Söndagen den 21 maj 2017 var vi åter tillbaka i Eftra kyrka. Vi hade haft en härlig körhelg tillsammans med Svenljungakören. Efter övning både lördag och söndag var det snart dags för deras gemensamma vårkonsert. Därför fick nu Slöinge/Eftra kören innan konserten göra ett kort framträdande för den gästande kören (Bilaga 6, video 5).

Koncentrationen blev inte detsamma som om det skulle vara den faktiska konserten. Det inleddes i alla fall med en glad kör som gick in i procession till stycket *Kom*. När stycket var färdigsjunget var tanken att de skulle vara kvar i fokus och gå vidare till stycket *Hosianna!* Tyvärr så hade inte alla tagit detta moment på allvar eller förstått att det skulle vara som ett riktigt framträdande. Så efter inledningsstycket kom direkt en kommentar. Med det följde skratt från både kören och församlingen (bestående av vår samarbetskör). Detta kan tolkas som att situationen kändes obekvämt och behövde skämtas bort och/eller att man kände sig trygg och tycker om att skämta helt enkelt.

Vidare sjöng de sen *Hosianna!* Här tyckte jag att kören utstrålade glädje och ville förmedla något till de som lyssnade. Detta stycke har de sjungit många gånger och det såg ut som om de gillade det. Genren inbjuder till glädje och gung. Det tyckte jag att kören förmedlade mer den här gången än innan jag påbörjade denna process med dem.

Trygghet, glädje och tillit är viktiga ord för att körsångarna ska våga släppa loss. Ur en kropp som är spänd och låst ljuder en hämmad röst, men ur en avspänd kropp flödar en fri och klangrik ton. Tänk på att en person som vågar stå i centrum för allas blickar, förmodligen också vågar lita på sin röst. Är man vän med sin egen röst och sin kropp ökas förmågan att lyhört musicera tillsammans med andra.²¹

2.4.3 Tankar för vidare arbete

Snart sommaruppehåll och tanken är att summera vårens arbete. Till hösten är det bara att jobba vidare. Ge dem tydliga instruktioner på när och hur deras förflyttningar ska ske.

²¹ Janzon, *Körlek*, 3.

2.5 Hösten 2017

Nu var det ny termin och nya körmedlemmar. Jag hade denna höst fått ett nytt jobb-erbjudande, som jag tackat ja till. Detta satte en liten dålig stämning i kören. Det kändes väldigt tungt att lämna detta besked till alla dessa fina människor.

Framför oss hade vi nu framträdande vid två gudstjänster samt Advent och julkonsert. De två senare tillsammans med församlingens andra kyrkokör. Ganska tidigt på hösten började vi titta lite smått på Advents- och julrepertoaren. Alla stycken som vi skulle sjunga hade kören sjungit innan. Körövningarna gick lite på rutin. Tidigare övningar vi gjort repeterade jag. När framträdanden kom påminde jag dem om deras roll, placering och gav dem en stencil med var styckena kommer och när de ska förflytta sig.

2.5.1 Övningar och tillvägagångssätt

Andningsövning²²

Vi andades in genom näsan och lyfte ena armen upp ovanför huvudet. Väl uppe höll vi andan en stund och blåste sedan med motstånd ut på ett långsamt ssss. Samtidigt förde vi armen mot bäckenet. Det här upprepades två gånger på varje sida. Jag tycker den här övningen är bra för att samla kören och komma in i ett lugn. Eventuell information upplever jag är lättare att ge och för kören att ta in direkt efter övningen. Därför var det här en andningsövning som jag ofta återkom till vid kommande repetitioner. Den här övningen har från början fler moment som kören vid några tillfällen fick känna på. Jag valde att stanna vid det jag skrivit.

Körens samtidighet²³

Jag ville få körens fulla uppmärksamhet. Alla skulle klappa samtidigt med mig. Det var lättare att få deras uppmärksamhet nu än vad det var tidigare. Kören har nu vetskap om att jag ibland kommer med lite nytt och att de måste vara alerta. Första klappen gick så där, men det blev bättre efter andra klappen. Liknande övning gjorde vi i våras, men då skulle kören istället ta ett steg fram samtidigt. Denna övning kändes mer överkomlig för kören som helhet än att röra på hela kroppen. Här varierade jag med att visa tydligt när klappen kom och med mindre rörelser.

²² Andningsövning från Anna Sims som Patrik Wirefeldt presenterat för oss på körmagisterutbildningen hösten 2016.

²³ Övningen har jag fått från Anders Wilhelmsson (Halmstad oratoriekör), 2017.

Utantill med improvisation²⁴

Vi övade första frasen på *Det är en ros utsprungen*²⁵. Det här stycket skulle kören kunna utantill på konserten. Jag bad kören att sjunga på ett mjukt nå. Stycket användes som uppsjungning och jag började i lägre tonarter och höjde succesivt. Dessutom påtalade jag till dem att jag ville de skulle tänka på crescendo och diminuendo. Vidare ville jag även att de skulle få en ljudlös inandning genom att bara öppna upp och låta luften komma in av sig själv.

Med inspiration från Gunnar Eriksson jobbade jag vidare med detta stycke. Gunnar har jag haft som förmån att ha som lärare under min utbildning. Han är professor i kördirigering vid Högskolan för Scen och Musik i Göteborgs universitet. I över 50 år har han arbetat med olika körer och delat med sig av sina tankar och erfarenheter. Hans körarrangemang och tonsättningar används har använts av många körer.

Som mål ville jag att kören skulle göra stycket sceniskt i kyrkorummet och frångå traditionell köruppställning. Jag delade in kören i grupper på 3, 4 i varje. Varje grupp fick välja en stämledare. Stämledaren fick i uppgift att välja vilken ton som helst som deras grupp skulle sjungas uppreparande på följande vokaler o-a. Tonen skulle inte vara samma som i någon annan grupp. Efter ett antal sekunder skulle stämledaren bestämma att gruppen skulle pausa och sedan gav hen en ny ton till dem. Det var inga problem för dem att utse en stämledare i varje grupp. Första gången vi testade detta blev det lite grötigt och rörigt. De valde nämligen att ligga på ganska låga toner. Efteråt förklarade jag vad jag ville att vi skulle göra med detta kluster. Jag presenterade idén med att inleda julkonserten med detta och att en flöjt skulle spela *Det är en ros utsprungen* till det. Vid konserten skulle kören sedan sjunga denna i kanon från olika delar av kyrkan. Jag sa även att jag ville att deras ”komp” skulle vara mjukare och med ljusare toner. Här tog varje grupp eget ansvar och samarbetade. Följande körövning sjöng vi även det här, men den här gången var det jag som valde toner och de härmade mig. Anledningen till att jag gjorde det var för jag ville förebilda att jag ville ha ljusare toner och inte för starkt.

²⁴ Inspiration från Gunnar Eriksson, hösten 2017.

²⁵ Melchior Vulpius, *Det är en ros utsprungen: Brinn klara låga* (Stockholm: Verbum Musik/EFS, 1997).

Tydliga insatser

Här valde jag ut vissa delar som behövde övas extra på, som insatserna i Otto Olssons *Advent!*²⁶ – Salighetens dag. Varje stämman fick endast sjunga: ”salighetens” och sedan lämna över till nästa stämmas insats. Här blev de medvetna om varandra och kunde se och höra vilken stämman som skulle framhävas. Innan vi sjöng detta sköra parti så värmdes vi upp med *Linus på linjen, exempel 1*. Tanken var att de sedan skulle sjunga ”Salighetens dag” på ett lätt och tydligt do med samma känsla som i *Linus på linjen*. Det här gjordes för att kören skulle öva på att insatserna i varje enskild stämman inte skulle bli för forcerade. Resultatet blev betydligt bättre än vad det varit tidigare i kören. De lyssnade på varandra och med en mjuk tydlig ansats sjöng de sin stämman.

Kroppen som en penna²⁷

Kören fick skriva siffror från 1 till 10 med sitt bäcken som om den var en penna och golvet var pappret. De uppmanades samtidigt att ljuda på vokaler i olika tonlägen. Övningen ska göra att man mjukar upp höfterna samtidigt som var och en värmer upp sin röst. Här var det en liten utmaning för vissa att våga gå utanför sin bekvämlighetszon och röra sig och ljuda. Jag valde att ta med den här övningen vid ett tillfälle då jag hade ungdomarna med vid uppvärmningen. Ungdomarna hade gjort övningen innan och övat sig i att ta plats och våga. De blev som ett dragplåster för de vuxna. Övningen lättade upp stämningen och mottogs med en del glada miner.

2.5.2 Analys av videomaterial och framträdande

Söndagen den 1 oktober 2017 hade kören ett framträdande i Eftra kyrka tillsammans med ungdomskören. Där fick jag inte medgivande från föräldrar att videofilma. Vi kom igång lite sent, men hann ändå lugnt gå igenom allt. Kören placerades till höger i Eftra kyrka och stod framme under första delen av gudstjänsten för att slippa förflytta sig så ofta. De fick ett varsitt blad på gudstjänstordningen, bilaga 5, för att veta när och vad de skulle göra. Styckena hade valts för att passa söndagens tema, som var Änglarna, och var placerade på utvalda ställen i samråd med prästen. Kören skötte förflyttningarna bra. Utan att ha jobbat lika aktivt med övningar denna termin, kände jag att det vi gjorde i våras satt kvar mentalt hos koristerna.

²⁶ Otto Olsson, *Advent!* (Stockholm: Eriks förlaget AB, 1980, text Paul Nilsson).

²⁷ Anci Hjulström, seminarium hösten 2016.

2.5.3 Tankar för vidare arbete

Nu har vi Advent och julkonsert framför oss. Då kommer vi att framträda tillsammans med vår andra kyrkokör i Susedalen och det kommer vara det sista jag gör innan jag lämnar min tjänst här. Nu är repertoaren ganska självklar, det blir bara stycken vi sjungit innan. Därför borde jag nu kunna uppmuntra dem till att ännu mer släppa noten och blicka utåt mot församlingen.

3. Sammanfattning av processen

Syftet med detta arbete var att finna vägar för att få kören och den enskilda koristen att känna trygghet i sin stämma och i gruppen. Även att våga gå in i deras roll i gudstjänsten och med bland annat blicken förmedla budskapet i stycket, samt få dem att bli medvetna hur de rör sig i rummet.

Jag märkte under processens gång att koristen blev mer och mer medveten om sin plats i kören. Alla behövs och de gör det här tillsammans. Genom alla övningar vi gjort anser jag att kören blev en grupp där alla fick känna sig sedda och behövda. De rörde sig mer och mer som en gemensam kropp och vi fick ett bättre flyt vid förflyttningar i gudstjänstsammanhang. Genom att jag förmedlade att jag tyckte det var minst lika viktigt att kören gjorde ”snygga” förflyttningar och inte bara lärde sig stycket, så blev det viktigt för dem också. De tog till sig detta som en del i själva framträdandet. I slutet av processen kände jag att kören själv visste hur jag ville att de skulle placera sig. De tog eget ansvar och jag behövde inte längre vara lika tydlig i mina instruktioner.

Närvaron blev betydligt högre och de förstod att alla är viktiga i en kör. Jag har alltid bett den enskilda koristen att meddela i god tid eventuell frånvaro vid kommande framträdanden eller om de missar en repetition. Då kan jag förbereda repetitionen och de kommande framträdanden och välja stycken som passar konstellationen som det blir utan dem. Var och en är viktig, därför måste jag veta. Med det som vetskap har de flesta tagit sitt ansvar och meddelat mig.

Kören tog mer ansvar än tidigare och försökte verkligen att lära sig styckena utantill eller bara behöva snegla ner i noten. Utefter var och ens förmåga anser jag att de verkligen försökte

tänka på vad de sjöng och förmedla detta ut till församlingen. De vågade testa att sjunga utantill och låta det bli fel ibland för att ändå märka att det mesta sitter. De kunde mer än vad de själva trodde. En del stycken tar längre tid att ta till sig. Märkte det speciellt hösten 2017 då jag valde ett engelskt stycke. Det hade behövt mogna lite till för att det skulle bli ett bättre resultat. En stor anledning till det är att alla inte kan engelska så bra. Jag valde denna gång att ändå ta med det, då det inte skulle komma fler tillfällen för mig att få framföra stycket med denna kör.

Något som jag märkte (gällande den här kören) är att har man ett stycke alla kan, en duktig pianist, körledaren framför sig och en mottaglig församling så kan resultatet bli lite bättre än om någon av de här försvinner.

Som körledare är man lite av en spindel i nätet och när jag meddelade att jag skulle sluta kände man direkt av en oro i kören. Jag har ju varit en del av deras trygghet, den som alltid varit där. Kören behöver en musikalisk ledare och innan man vet vem som kommer och tar över så sprider sig en viss oro.

4. Resultat

Hur kan jag få kören att känna trygghet i sin stämma och det sceniska framförandet?

Återkommande repertoar ökar tryggheten för varje gång medan ett nytt stycke ger större osäkerhet. Även ett känt stycke kan man jobba med för att nå ett ännu bättre resultat. Med tydliga instruktioner, både muntligt och skriftligt, blir det en större säkerhet i kören och ett lugn inför framträdandet. Instruktionerna kan gälla ordningen på sångerna, förflyttningar och andra inslag som kan vara med vid gudstjänsten eller annat framträdande.

Sceniska övningar har varit bra för sammanhållningen i kören. Det är bra om dessa återkommer med jämna mellanrum för att de ska kännas mer naturligt för varje gång, samt för eventuellt nya körmedlemmar. Samövningar där vi ser varandra ökar tilliten och tryggheten till medsångare. Känner man trygghet i gruppen vågar man säga till om det behövs repeteras mer i t.ex. en stämma eller vid en förflyttning.

Hur får jag kören att bli medveten om sin kropp, hur var och en rör sig med blicken och kroppen vid framträdande och förflyttningar?

Bara genom att först prata om hur vi ser ut, vad som syns utåt, blev kören uppmärksammade på hur de rör sig. När de sedan fick se filmen från första framträdandet i januari blev det tydligt för kören att det mesta syns tex. om någon vänder sig om, rättar till sjalen eller gungar med i musiken mer än de övriga. De kunde ta till sig övningarna i att bara stå aktivt och till stor del applicera det till ett framträdande när de sjöng ett stycke där det var bestämt att ”bara” stå. Kören fick även göra övningar där de fick röra sig till musiken. Dessa övningar var bra för att öva sig på att våga gå utanför sin bekvämlighetszon. Genom att gemensamt öva sig i förflyttningar blev koristerna inte bara medvetna om sin egen kropp utan även körkroppen. Man är sig själv i en del av en annan enhet som ska röra sig tillsammans. Genom att var och en tar sitt eget ansvar, lyssnar, gemensamt fyller ut luckor som kan uppstå i köruppställningen och tar till sig instruktioner hjälps kören åt att ge ett bra intryck.

Hur får jag kören att aktivt ha kontakt med församlingen och körledaren?

Genom att tvinga kören att sjunga ett stycke utantill på repetitionerna märkte de att mycket mer sitter än de själva vågar lita på. Dessutom kan de nu lyssna in sig mer på varandra och kan ännu bättre följa dirigentens ledning. Vågar man släppa noten med blicken eller till och med ta bort den helt och ta kontakt med dem som lyssnar både levereras stycket tydligare och man kan eventuellt få direkt respons från församlingen.

Genom övningar där de sjunger mot varandra eller där en del av kören sjunger för de andra övar man sig i att framträda för andra. Jag upplever att när de övat på att sjunga mot varandra blev det lättare att bemöta en församling vid ett framträdande. De fick redan på repetitionen öva sig i att någon lyssnade aktivt på dem.

Nämner man lite vad styckena handlar om och eventuellt översätter texterna så får alla koristerna en inblick i det aktuella stycket. Ibland känns det som om de bara sjunger toner och tar orden allt eftersom de kommer utan att se helheten. Ge man dem dessutom en känsla att associera till kan kören förmedla ett gemensamt uttryck.

5 Slutord

Detta arbete har visat mig att med endast små medel kan man få kören att bli medvetna om hur de för sig vid ett framträdande. Tack vare många av övningarna vi gjorde fick jag känslan av att koristerna kom närmare varandra och ville nå ut till församlingen. Det var härligt att se hur kören utvecklades under resans gång. Detta gör att jag absolut känner att jag nu med min nya kör kommer jobba vidare på detta sätt. Kanske inte lika intensivt som jag gjorde stundtals under processens gång. Jag kommer fortsätta att titta i litteratur får att få mer inspiration och kanske skapa mina egna övningar. Ibland måste man forma övningarna efter den grupp man har framför sig. Presentera jag övningarna med självklarhet är det lättare att få med sig koristerna.

Som kör är vi en enhet där alla behövs både vid repetitioner och framträdanden. För vi oss snyggt, säkert och med glädje ger vi ett proffsigare intryck som kanske gör att församlingen tycker om att lyssna på oss. De tycker inte bara om det de hör utan även det de ser.

6. Referenslista

Böcker

- Janzon, Ing-Marie. *Körlek*. Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2003
- Janzon, Ing-Marie. *Scenisk kör*. Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2010
- Janzon, Ing-Marie. *Skapande kör*. Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2014
- Dahl, Tone Bianca. *Körkonst*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2002
- Gårdfeldt, Gunilla. *Scenkonst: En handbok i musik och teater*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2017
- Larsson, Anne-Monica. *Röstresurser*. Stockholm: MoniRöst, 1998

Partitur

- Harling, Per: *Liten blomma och tysta fjäll*. Stockholm: P. Harling och Verbum Musik/Spiro, 1997
- Boström, Tomas: *Ljuset*. Göteborg: Frimus, T Boström, J Fridolfsson, 2003
- Nyberg, Hans: *Ave Maria*, Hemsön: Tonika Produktion
- Olsson, Otto: *Advent!* Stockholm: Eriks förlaget AB, 1980
- Pachelbel, Johann: *Canon of peace*, Alfred Publishing Co, Arr: Patrick M. Liebergen, 2001
- Prins Gustaf: *Vårsång*, Slite: Wessmans musikförlag, text: Herman Sätherberg
- Taizé: *Laudate dominum: Sånger från TAIZÉ*, Slite: Wessmans Musikförlag, 1992
- Tuttle Carl: *Hosianna*, Mercy Publishing/Thankyou Music, 1985
- Vulpus, Melchior: *Det är en ros utsprungen: Brinn klara låga*, Stockholm: Verbum Musik/EFS, 1997
- Åslund, Monica: *Kom! Stora körboken*. Stockholm: Gehrmans Musikförlag, 2003

7. Bilagor

Bilaga 1.

Informationsblad till kören angående projektet

Körmagister, självständigt arbete Kristina Elmdahl

Ämne

Våga släppa noterna och kommunicera istället med publiken

Syfte

Syftet med detta arbete är att finna vägar för att kören ska bli mer frimodig, våga släppa skölden (pärmen) och kommunicera med åhörarna och ha kontakt med körledaren. Kören ska också känna en större VI-känsla och ta gemensamt ansvar för instudering, agerande, reklam, klädsel mm. Vid framträdande är jag inte ute efter att kören ska göra en avancerad koreografi utan känna sig trygga i sin stämman, medvetna om sin kropp och självsäkra framför publik. Genom att finna olika sett att göra entré framföra ett stycke och göra sorti vill jag att kören ska ge åhörarna en musikupplevelse utöver sången som de kan ta med sig hem. Kommunikationen och hur vi rör oss pågår under hela gudstjänsten eller konserten och detta vill jag att kören ska bli mer uppmärksam på. Alla ska veta var de ska sitta eller stå och gå. Mina egna tankar om detta är att om vi för oss snyggt och säkert, ger vi ett proffsigt intryck till de som lyssnar och kan vi då lägga till att kunna sångerna om inte utantill i alla fall näst intill så vi kan rikta uppmärksamheten utåt. Åhörarna, som i vårt fall oftast är gudstjänstbesökare, ska känna att kören vill vara där och förmedla någonting. Kören måste förmedla att de tro på innehållet. Kan vi dessutom med enkla medel agera med kroppen vid framträdandet tror jag att det blir roligare och intressantare för åhörarna att lyssna på kören. Som kör är vi en enhet, alla behövs både på repetitionerna och vid framträdanden.

Redovisning

För att kunna redovisa detta behövs det i vårt fall eventuellt videoinspelning som jag kan lämna in till examinatorn och handledaren. Dessa behöver inte bli offentliga om inte ni eller jag vill.

JAG BEHÖVER er tillåtelse att använda er som projektkör i detta.

Är det någon som av någon anledning inte vill medverka önskar jag att ni meddela mig detta. Är det några som av olika orsaker är borta mycket från repetitionerna så ser jag som enda lösning att man får avstå att vara med på just redovisningstillfällena, annars faller det vi jobbat samman oss med under övningarna.

Bilaga 2.
Skriftligt medgivande

Självständigt arbete Körmagister

Skriftligt medgivande från Slöinge/Eftra kyrkokör

Som tidigare informerats om så håller jag på med en körmagisteruppsats vid Göteborgs universitet. Ämnet för uppsatsen är att Våga släppa noterna med blicken och istället kommunicera med publiken. Deltagandet är frivilligt och ni har rätt att avbryta er medverkan. Allt som filmas kommer endast att användas i forskningssyfte. Detta gäller så klart även frågeformulär som kan förekomma. Jag har tidigare frågat er muntligt om det är okej att ni blir filmade, men behöver få detta skriftligt från var och en av er att ni tillåter detta.

Ja

Nej

Jag går med på att Kristina Elmdahl dokumenterar våra framträdanden på film i forskningssyfte

Jag går med på att vi blir filmade under körövningarna i Forskningssyfte

Dessa filmer får användas och visas vid examination och senare arkiveras på högskolan.

Jag tillåter att dessa filmer publiceras på ”gupea” (universitetets elektroniska publicering) där alla kan ta del materialet.

Namnsteckning _____

Namnförtydligande _____

Bilaga 3.

Sammanställning av enkätsvar

Vad ser du?

- Inte mycket
- En kör som är väldigt intresserad av vad de ska göra
- Ett något spretigt gäng, i stort sett ser de flesta proffsiga och koncentrerade ut – på ett positivt sätt, men några ”sticker ut”, inte mycket men det märks.
- Vid procession vagnar kören fram till altaret
- Prästen som vankar runt
- Slöinge/Efra kyrkokör live
- Jag ser en folksamling, en grupp
- En kör och en präst i en fin kyrka
- En grupp människor där vissa rör sig och koncentrerar sig på uppgiften
- En härlig kyrkokör!
- Sången ”haltar” vid ingångs processionen
- En kör som sjunger vackert. Jag gungar mest. Ett glapp emellan till höger i kören – inte fint.
- En kör som framför ett stycke på ett stämmningsfullt sätt
- En kör som går in i en stämmningsfullt belyst kyrka
- Fler på högersidan än vänster. ”Tätare” höger än vänster sida
- En skönsjungande men vaggande kör
- Något svajig kör. Snyggt om alla hade haft svart och vitt
- Altartavlan

Vad är bra?

- Ljudet
- Många står väldigt snyggt
- Helheten är bra tycker jag. Bra med de gemensamma ”gesterna”, ögonrörelserna kring stycket Ljuset
- Kören rör sig i bra lagom takt vid framträdandet
- Samlade
- Det ser väldigt disciplinerat ut. Proffsigt när ingen har sina pärmar framme
- Tycker vi är ganska fokuserade (ser dock inte ansiktsuttryck, för oskarpt)
- Vi sjöng bra
- Ingång och gången till bänkarna ser bra ut. Och alla sätter sig samtidigt.
- Tyckte att det lät bra
- Mycket av sången, hållningen hos körmedlemmarna, ser glada ut
- Textning, uttrycket
- Att vi har lärt oss den utantill ej har pärmarna uppe
- Inmarschen
- Att vi går långsamt...
- Klängen låter bra
- Intrycket är en fokuserad kör
- Det låter väldigt bra ibland
- Det är ett lugn och harmoni
- Känsla av fin stämning

Vad är mindre bra?

- Ljuset
- Vi gungar åt olika håll när vi går in – ser något konstigt ut – lite rörig upplevelse
- Halva kören gungar när de sjunger. Om inte alla gör det inger det ett splittrat intryck
- Oprecisa fraseringar
- Sång, musik lite långsam i början inte riktigt i fas
- Nyanseringar
- Några gungar, några står still. Mellanrum mellan några i kören
- Att någon hade lite mycket gung. Att någon hade vitt på sig störde helhetsuttryck
- Olika längder på personer jämte varandra
- Glappet till höger i kören. Jag grejar lite till höger antingen svänger jag för mycket eller de andra för lite...
- Att vissa skyms av mickstativ. Bakre raden får inte alla plats på gradängerna
- Vaggande gång in och vaggande kroppar, för långsam procession
- Halva kören svajar
- Vi ser lite ”slappa” ut. Vi står lite ojämnt med olika avstånd o.s.v. En del står och gungar. Vi sjunger inte helt i takt när vi går in.
- Lite tyst
- Vi låter som den landsortskör vi är med brister

Vad kan du själv förbättra?

- Ingenting
- Titta upp oftare, inlevelseförmåga med texten
- Lite mer vaken för information
- Vara mer koncentrerad på hur jag håller händerna och inte nyfiket titta mig omkring t.ex. vilka som är i kyrkan.
- Uttryck och engagemang i stämman
- Att tänka mer på hur man går och står
- Stå still, lyssna på hela kören, sjunga ihop
- Det mesta
- Inte greja om jag står i ytterkant
- Bli bättre på att lyssna in de andra i min stämman
- Försöka fokusera mer på publiken
- Sluta vagga!
- Blicken vi skulle vara still och det var jag
- Kan göras tydligare (texta och sätta orden)

Vad kan vi som kör förbättra?

- Klängen, samstämmigheten
- Stå stilla
- Att sjunga mer utantill
- Kanske att alla rör sig lite, lite lagom
- Vara mer medvetna om helheten – intrycket
- Lyssna in varandra. Bli mer samspelade, att alla gör samma sak, gunga eller inte
- Stå mera stilla om så krävs – beror på vad vi sjunger
- Kraftfullare altstämman, fler herrar
- Mer samstämmigt och (på) i början av varje fras, det (släpar) lite
- Ser mer säkra ut

- Säkert en hel del
- Samspela, göra likadant, alla
- Texta tydligare
- Att tänka mer på hur man går och står
- Sången
- Rörelsen, sjunga ut, leende
- Stå still, sträcka mer på oss. Lyssna mer på varandra och pianot samt körledare
- Sjunga med glädje, med en större närvaro

Är det något, jag som körledare, behöver bli mer tydlig med?

- Bara spela på och vifta i takt
- Finns inget att säga. Bra redan!
- Att alla stämmor får sin ton tydligare
- Kolla så det inte är glapp i kören
- Bra det du nu gör med fokus på körens kroppsspråk och körens helhetsintryck
- Att vi inte har så långa sss. Omnessss, gentesss....
- Träna textning ännu mer
- Jag tycker att du har ett väldigt bra och tydligt sätt att få alla att känna sig bra och sedda och man lär sig mycket
- Vi var nog lite oeniga om var blicken skulle vara, höger eller vänster när vi var i kyrkan.
- När vi tränar slår du lugnt in oss i låtarna och vi börjar sjunga när vi ska (oftast). Ibland när vi uppträder är du väldigt fokuserad på noterna och tittar upp i samma ögonblick som vi ska börja sjunga och det kan ibland leda till en något stressig start.

Bilaga 4

Vårvindar friska

Vårvindar friska

sats: Kristina Elmdahl

svensk folksvisa

Soprano Vår - vin - dar fris - ka le - ka och vis - ka lun - der - na kring likt äls - kan - de par. Ström - mar - na i - la

Soprano Vår - vin - dar fris - ka le - ka och vis - ka lun - der - na kring likt äls - kan - de par.

Alto Vår - vin - dar fris - ka le - ka och vis - kar lun - der - na kring likt

Alto Vår - vin - dar fris - ka le - ka och vis - ka

Baritone

6

S. fin - na ej vi - la förr - än i ha - vet stört - vå - gen far. Klap - pa mitt hjär - ta, kla - ga och hör

S. Ström - mar - na i - la fin - na ej vi - la förr - än i ha - vet stört - vå - gen far. Klap - pa mitt hjär - ta,

A. äls - kan - de par. Ström - mar - na i - la fin - na ej vi - la förr - än i ha - vet stört - vå - gen far.

A. lun - der - na kring likt äls - kan - de par. Ström - mar - na i - la fin - na ej vi - la förr - än i ha - vet

Bar.

11

S. vall - hor - nets klang bland klip - por - na dör. Ström - karl - en spe - lar sor - ger - na de - lar va - kan kring berg och

S. kla - ga och hör vall - hor - nets klang bland klip - por - na dör. Ström - karl - en spe - lar sor - ger - na de - lar

A. Klap - pa mitt hjär - ta, kla - ga och hör vall - hor - nets klang bland klip - por - na dör. Ström - karl - en spe - lar

A. stört - vå - gen far. Klap - pa mitt hjär - ta kla - ga och hör vall - horn - ets klang bland klip - por - na dör

Bar.

2

16

S. dal. Klap - pa mitt hjär - ta, kla - ga och hör vall - hor - nets klang bland klip - por - na dör.

S. va - kan kring berg och dal. Klap - pa mitt hjär - ta, kla - ga och hör vall - hor - nets klang bland

A. sor - ger - na de - lar va - kan kring berg och dal. Klap - pa mitt hjär - ta, kla - ga och hör

A. Ström karl - en spe - lar sor - ger - na de - lar va - kan kring berg och dal. Klap - pa mitt hjär - ta,

Bar.

21

S. Ström - karl - en spe - lar sor - ger - na de - lar va - kan kring berg och

S. klip - por - na dör. Ström - karl - en spe - lar sor - ger - na de - lar

A. vall - hor - nets klang bland klip - por - na dör. Ström - karl - en spe - lar

A. kla - ga och hör vall - hor - nets klang bland klip - por - na dör.

Bar.

24

S. dal

S. va - kan kring berg och dal

A. sor - ger - na de - lar va - kan kring berg och dal

A. Ström - karl - en spe - lar sor - ger - na de - lar va - kan kring berg och dal

Bar.

Bilaga 5 Gudstjänstordning

Gudstjänst Eftra kyrka 1 oktober 2017

Psalm 1 - kören går in i procession

Änglarna sjunger i himlen – kören står kvar till och med All night...

Inledningsord

Dagens bön

Gt

All night, all day - kören går och sätter sig

Episteln

Sång 107

Evangelium - vi sjunger, stående i bänkarna, Alleluia

Predika

Trosbekännelse - Kören ställer upp direkt efter trosbekännelsen

Bön om förlåtelse - vi sjunger, tillsammans med församlingen, Barmhärtige Gud

Avlösningen

Tusen änglar - Kören går och sätter sig efter detta stycke

Kyrkans förbön

Fader vår

Välsignelse

Psalm 184 - efter psalmen ställer kören upp

Postludium - Give praise to Jesus

Bilaga 6 Videomaterial

- Video 1 Framträdande Eftra kyrka 5 februari 2017, Vad sker mellan styckena
- Video 2 Framträdande Eftra kyrka 5 februari 2017, Ljuset
- Video 3 Framträdande Slöinge kyrka 26 mars 2017, Ave Maria
- Video 4 Övning, Lyssna in varandra, Glad såsom fågeln i morgonstunden
- Video 5 Framträdande Eftra kyrka 21 maj 2017, Kom! och Hosianna!